

MS 411

1983/7

A kolozsvári új Egyetemi Könyvtár.

Irta:

Borsai.

/Ferenczi Zoltán/.

A Vasárnapi Újság 1909.évi 22.számából.

S. B. mel-
évkönyv

Kolozsvárt az egyetem és az erdélyi múzeum egyesített könyvtárai elhelyezésére szánt új épületet 1906 júliusában kezdték építeni, ez év [1906] februáriusa elején nyitották meg és a minap, május 19-én, föl is avatták. Ez a három dátum jelzi az épület történetét. Ez a könyvtár egy darab "yugat itt, a keleti határ centrumában, az új Magyarországnak hiteles biznyságlevele, melyre a záradékot és a pecsétet az avatáson megjelentek élén az avatást vezető miniszter, gróf Apponyi Albert ütötte rá.

Itthon és a külföldön magára áll, nem épen azért, mert a legújabb vívmányok gyakorlati alkalmazásán túl a fejlett technika eredményeit okosan használta föl, hanem mert a mellett, hogy a könyvtár építési tudományának minden kívánságát megvalósította, fölfogásban és épületi típusban is haladást jelent s mert berendezésében és felszerelésében meglepetést keltő újításokat kínál. Nem érdektelen megjegyezni, hogy az elfogadott terv minden változtatás nélkül került kivitelre és hogy az előirányzott költségvetés keretében még némi megtakarítással készült el. Ez bizonyára a tervezés meggondoltságát és megbízhatóságát jelenti, de jelent még mást is, megérti, hogy az építész és a szakember együtt dolgozott benne. Mert csak így lett elérhető, hogy egyik a másik munkáját nem zavarta össze és egymást segítve kifosztott munkát adhattak.

A Mikó utca bal oldalán az egyetem orvosi karának intézetei és a Karolina országos kórházzal kapcsolatos klinikái állnak. Velük szemben fognak emelkedni az egyetemnek az erdélyi múzeummal szerves összeköttetésben álló intézetei. E célra az állam már nagyobb területet vásárolt előre és e telektömb élén, a Szent-György térre vágó sarkon, a könyvtárat meg is építette, mely mint imponáló és biztató bevezetés régi remények megvalósulásával kesegtet.

A teleknek letompított sarkán emelkedik a két emeletes főépület homlokzata, melyből az ~~XXXX~~ utca vonalán és a keleti oldalon egy-egy ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ szárny, közepén a főtengelyen egy-egy emeletes épület indul. E három tagot gyengén hajló ívek kötik össze és a keleti szárny végéhez egy különálló nagy vasbeton épület

kapcsolódik. Ez a tulajdonképeni könyvtár, /repozitórium/ mely a fő épülettel még a fő tengelyen elhelyezett olvasóterembe vivő fedett folyóson keresztül közeledik.

Az alaprajznak ^{ily} elrendezése következtében alakult udvarok az alagsorban átjárókkal vannak összekötve, vagyis az egész épületben nincs egyetlen elrejtett szeglet, vagy zugoly sem, hanem annak minden egyes udvara ^(megközelíthető, tehát az egész szűles) kocsiút fonja körül, a mi tisztaság, kényelem és főként tűzbiztonság szempontjából megbecsülhetetlen tulajdonsága. Ily alaprajz mellett az épület tisztasága, világossága, rendje és biztonsága kifogástalannak mondható. Az alaprajz kitűnősége eredményezte azt is, hogy lehetővé vált az épület belsejében teljesen tiszta, egyenletes és közvetlen világítást, minden oldalról szabad levegőt nyerni. Ez az alaprajz az épület tömegét okosan tagolja, az egyes épület részeket szerencsésen elkülöníti egymástól, de anélkül, hogy az egésznek szemmel látható egységét megbontaná. Minden részének különálló, egymással nem érintkező fedele ~~is~~ is a lehetőségig csökkenti a tűz veszedelmét. Az ily önálló részek az épületnek belső tagolását és elrendezését is megkönnyíti. A fő tengelyen fekvő középrészen a nagy közönség számára szolgáló helyiségek: az előcsarnok, ruhatár, nagyolvasóterem, a katalogus, az előadó és kiállítási termek vannak elhelyezve, az ives összeköttetésekben a hírlap- és folyóiratolvasók, balra az igazgatóság, jobbra a könyvtári tisztviselők munkatermében torkollanak. Így azután a három olvasóterem az épület középső részén valóságos ~~HNK~~ centruma a könyvtári életnek, úgy a forgalomnak, mint a szolgálatnak. A főépület első emeletén speciális gyűjtemények és a hozzájuk tartozó dolgozó, második emeleten a muzeumi levéltárak s a levéltári dolgozó nyertek helyet. A gyűjtemények részére készült termek mindenütt tömör falal zárodnak és a közönség részére szolgáló helyiségektől teljesen elkülönülnek. Alsó és felső földemük ^k vasbetonból készült, ami tüzi veszedelem ellen számított ovó-intézkedés. Vasbetonból való a főépület és repositórium lépcsői is.

Mivel az egyes gyűjtemények mellé tervezett külön dolgozó és olvasótermek természetesen osztják meg a látogatókat, két célú sikerült ezzel elérni. Először azt, hogy a könyvtári anyag mindég a saját természetének megfelelő kezelés és felügyelet alatt jut a közönség kezébe, másodsor azt, ~~h~~ hogy a centrális olvasóteremmel együtt járó bajokat el lehet kerülni. Ma még szokatlan, de mindinkább hódít a decentralizált olvasó-

TERMEK GONDOLATA; MIVEL A NYILVÁNOS KÖNYVTÁR ÉL SENKIT VISSZAUTASítani termék gondolata. Mivel a nyilvános könyvtártól senkit visszautasítani nem szabad, gondoskodtak egy külön álló és az alagsorban elhelyezett népkönyvtár fölállításával arról is, hogy a tudományos munkát nem végző közönség a saját igényei szerint használhassa a könyvtárt. Ily módon a város minden rétege bizvást keresheti föl a könyvtárat, mert megfogja benne találni a maga helyét, műveltsége és igényei szerint őt megillető tudományos vagy szórakoztató és e mellett mivelő anyagot, és eszközöket. Az egész könyvtárban hat olvasó- és dolgozóteremben egy időben 182 és a népkönyvtárral együtt 252 ülőhely nyilik meg az iskolán kívüli tanulás és nemes szórakozás vagy komoly tanulmány emberei számára.

Az alaprajz világosságából kitűnik, hogy a könyvtárnak bármily látogatója egyenesen és mindenki kikerülésével juthat oda, a hova menni akar. Így ~~XXXXXXXX~~ azután senki nem zavar senkit, nem jár keresztül termeken, a hol semmi keresni valója nincsen, ezért ugy a hivatalos belső munka, mint a kiszolgálás zavartalanul folyhat és fölösleges kérdőzködéstől vagy zaklatástól mindenki ment marad. Ilyképen az épületben alág vannak távolságok és a mik vannak is, azokat is csökkentették részint azzal, hogy az inkább egymásra utalt helyiségek közelebb vannak egymáshoz, részint azzal, hogy az érintkezés és a forgalom gyorsítására a kínálkozó vívmányokat fölhasználták. Az egész épületben külön házi telefon köti össze a hivatalos és forgalmi helyiségeket, lift és emelőgép végzi a könyvszállítás és kiszolgálás nehezét. A könyvtári hivatal és a könyvkötő műhely egymás fölött vannak elhelyezve és közöttük kézi lift szolgál és a házi telefon közvetíti az érintkezést.

Az olvasóteremben minden olvasónak 120 centiméter széles és 80 centiméter mély asztal áll rendelkezésére, minden asztalon írószerszám, súlyesztett tintatartó, tolltartó, olvasó^{támla} lámpa, írómappa és az asztal bal oldalán emelkedő polczos állvány. Az ~~XXXXXXXXXX~~ asztalok lapján elmés és felette gyakorlati ujitást találunk. Az asztal jobb széle ki van vágva, olyanformán mind a zongora fedele. Az olvasó nem kénytelen görnyedezni az egyenes vágásu asztal mellett s az eléje állított székek elhelyezésében körülbelül 60 centiméter távolságot nyernek. Ez pedig építési megtakarítás jelent.

Az olvasótermek tőszomszédságában vannak a könyvtári hivatal helyiségei és ezek megint a repositórium közvetlen szomszédai. Így azután a tisztviselők a közönség és a könyvtári repositórium gyors kiszolgálására egyaránt KÉPESEK.

A repositórium is kétemeletes. De az alagsorban egy teljesen világos és száraz helyiségben a hírlapkönyvtár, alatta egy másik száraz és szintén világos pinczehelyiségben a duplumok és csonkaságok vagy hiányos munkák nyertek helyet. A földszint és a két emelet közbe eső üvegfödémrel ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ két-két könyvtári emeletre oszlanak, ily módon kilencz könyvsor van egymás fölé helyezve. Az egész repositórium hosszában három czellára van osztva, ezek egymástól izoláló tömör monierfallal és ajtókkal választódnak el, úgy hogy tűz esetén mindég csak egy czella anyaga foroghat veszedelemben. A külső légnyomás legyőzésére az új rendszerű fenesztra ablakokat alkalmazták. Kettős, vaskeretbe foglalt és légmentesen záródó ablakok, alkalmasak arra, hogy belső gyulladás ~~XXXXXXXX~~ esetén ellenálljanak a külső levegőnek, és arra, hogy külső tűz ellen megvédelmezzék a repositórium anyagát.

A repositórium végében külön és attól teljesen tömören elválasztott falak között külön lépcsőházak vannak, az egyikben a paternoster jár, a másikban a lift. Az így elkülönített lépcsőházak igen jól beválnak, mert először nem szolgálnak tűz esetén a láng és füst kéményéül, azután rajtuk keresztül sem por, sem meleg nem száll föl, hogy fent a tető alatt fölhalmozódva, rongálja a könyv kötését, vagy a port föl szállítva, beporolja az egész könyvanyagot. Tisztaságot és biztonsági czélt egyképen szolgálnak, a közlekedést könnyítik. A könyvanyag elhelyezése a könyvtárigazgató ERDÉLYI PÁL szabadalmazott állványrendszerét fogadták el. Ez a ma divatos bármily külföldi állványrendszerrel mérközik. Jóval egyszerűbb, azután könnyebb kezelésű, sokkal tisztább, segélyével a legkisebb terület is kihasználható és mindezek tetejében még valamennyinél olcsóbb is. A kolozsvári könyvtáron kívül ezt rendelték meg a József műegyetem könyvtára részére és eddig valami tíz kisebb könyvtárban is használják.

A könyvtár épülete telekkel, berendezéssel és felszereléssel az egy

millió hétszáz ezer koronát sem éri el. Tervét Korb Flóris és Giergl Kálmán fővárosi építészek, a könyvtár igazgatójával, dr. ERDÉLYI PÁLLAL egyetértve készítették s az építkezést dr. Fóth Lajos miniszteri tanácsos, elnöke alatt működő építő bizottság vezette.

